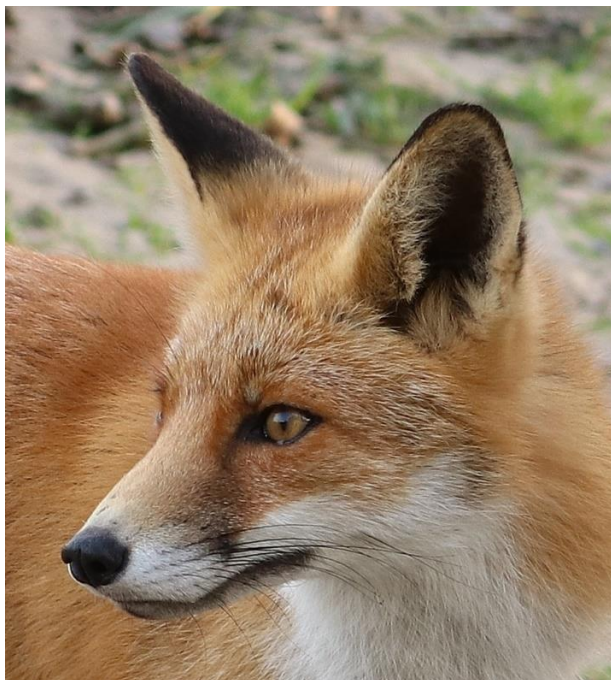

De Natuurvriend

Mededelingenblad van de KNNV afd. Gouda e.o.
Nummer 2023-3

Blad en afdeling

De Natuurvriend is het mededelingenblad van de Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging (KNNV), Vereniging voor Veldbiologie, afdeling Gouda en omstreken. Het blad verschijnt drie maal per jaar in januari, mei en september.

De doelstellingen van de KNNV zijn natuurbeleving, natuurstudie en natuurbescherming. Activiteiten zijn onder meer excursies, lezingen en cursussen. Er zijn 8 werkgroepen actief.

Website: <https://www.gouda.knnv.nl>

e-mail adres: gouda@knnv.nl

Contributie

Gewone leden: € 38,00
Huisgenootleden (zonder Natuurvriend en Natura) en jeugdleden € 18,00
Bankrek. NL60 TRIO 0320 0373 63
t.n.v. KNNV afd. Gouda e.o. te Gouda.
Opzeggen lidmaatschap: voor 1 november bij de ledenadministratie.

Kopij volgende nummer

Per e-mail in Word naar redactie@gouda.knnv.nl vóór resp. 15 april, 15 augustus en 15 december.

Bestuur

Voorzitter

Frans Kingma, 0182-531615
kingmafrans@gmail.com

Secretaris

Lourien van der Hoek, 0182-532151
secretaris@gouda.knnv.nl

Natuurhistorisch secretaris
vacant

Ledenadministratie

Sari Bestebreurtje, 0182-511736
ledenadministratie@gouda.knnv.nl

Penningmeester

Marius van Rouwendal, 06-38910601
penningmeester.knnvgouda@gmail.com

Redactie Natuurvriend

Jan Uilenbroek, 0182-618037
j.uilenbroek@hccnet.nl

Coördinatoren Werkgroepen

Plantenwerkgroep

Aafke ten Kate
veldbiologie-aafketenkate@hotmail.nl

Vlinderwerkgroep

Marcel Mikkers
vlinderwerkgroep@gouda.knnv.nl

Vogelwerkgroep

Cor Martijn
vogelwerkgroepknnvgouda@gmail.com

Weidevogelwerkgroep

Jur Broer
marja.jur.broer@planet.nl

Natuurbeschermingswerkgroep

Frans Kingma
kingmafrans@gmail.com

Werkgroep zoetwaterbiologie

Annemarie van Putten
amvanputten@hetnet.nl

Werkgroep tuinambassadeurs

Christa Schut
tuinambassadeurs.gouda@gmail.com

Werkgroep natuuractiviteiten

Frans Kingma
kingmafrans@gmail.com

Inhoud

pg. 3	Van de voorzitter
pg. 4	KNNV Gouda 45 jaar
pg. 5	Midweek Weerribben - een impressie
pg. 7	Minicursus tuinvogels herkennen
pg. 8	Een bijzondere grutto in de Polder Bloemendaal
pg. 11	5-jarig bestaan tuinambassadeurs Gouda
pg. 12	excursie naar het nationaal park de Hoge Veluwe
pg. 14	fotopagina korstmossen
pg. 15	fotopagina libellen in de Weerribben
pg. 16	Bootsmannetjes
pg. 17	Onze nationale bloem
pg. 18	Vogelklas Karel Schot
pg. 19	De gierzwaluwen van de fam. Coppens
pg. 22	excursie naar de Brabantse Biesbosch
pg. 24	programma publieksactiviteiten
pg. 24	fotoverantwoording
pg. 25	activiteitenprogramma

Van de voorzitter

Van de natuur genieten kan vaak heel dichtbij. Na het ontbijt bijvoorbeeld, bij mijn dagelijks rondje tuin. De vogels wachten me al op bij de voederplank, de vissen reageren als ik langs loop. Ik verwonder me over alles wat bloeit, rond vliegt, springt of kruipt. De juiste naam voor iets onbekends vinden is met de diverse apps makkelijk en je deelt het eenvoudig, zodat jouw waarneming bijdraagt aan meer kennis over biodiversiteit. "Citizens science" wint steeds meer aan populariteit. Bovendien is het leuk, vooral als je het samen doet, zoals in onze werkgroepen, of tijdens onze excursies.

Onze vereniging heeft samen met het IVN (en de gemeente) onlangs het weekend van de Goudse Biodiversiteit georganiseerd onder de naam "Gouda Natuurlijk gezonder". We hopen zo de aandacht van politiek en publiek te vestigen over de Goudse ambities om wat bijvoorbeeld biodiversiteit betreft een "Kop" loper positie te verwerven. Biodiversiteit wordt een hoofdthema van het nieuwe omgevingsprogramma "Groen". Er komt ook een bomen beleidsplan en ruimte voor een uitvoeringsagenda. Als klap op de vuurpijl komt er een beleidsadviseur biodiversiteit: Robert v.d. Meer. Juist nu de natuur zo onder druk staat eindelijk wat positiever nieuws!

KNNV Gouda 45 jaar

Dit jaar bestaat onze afdeling 45 jaar. Eigenlijk bestaat de afdeling 60 jaar. Dat vereist enige toelichting. Op 27 dec. 1901 werd de Nederlandse Natuurhistorische Vereniging (NNV) opgericht. Bij die oprichting traden Amsterdam, Den Haag, Leiden, Groningen, Schoonhoven en Gouda toe. De leden waren voornamelijk onderwijzers en leraren. Het aantal vrouwelijke leden was minimaal. In 1912 leidde de Goudse afdeling een kwijnend bestaan en werd dat jaar opgeheven. In 1930 werd opnieuw een Goudse afdeling opgericht. Deze heeft het echter maar 4 jaar volgehouden. Het heeft tot 1978 geduurd voordat op initiatief van Kee den Held voor de derde keer een afdeling Gouda van de inmiddels Koninklijke NNV werd opgericht en dat is een blijvertje gebleken. In 2008 hebben we de naam van de afdeling gewijzigd in KNNV Gouda en omstreken. Het werkgebied werd de hele provincie Zuid-Holland en Utrecht om te vermijden dat bij eventuele gerechtelijke procedures bezwaarschriften niet ontvankelijk werden verklaard.

Het 10-jarig bestaan van de afdeling is gevierd met een jubileum-tentoonstelling in de Agnietenkapel. Ter gelegenheid van ons 25-jarig bestaan was Nico de Haan uitgenodigd voor een lezing over list en bedrog in vogelland. Sinds de oprichting groeide het aantal leden langzaam. In 2002 verwelkomde we het 100e lid (Gonnie Overbeek). Het ledenaantal is thans meer dan 150.

Het 100^e lid krijgt een boek en bloemen aangeboden

Jan Uilenbroek

Midweek Weerribben – een impressie.

De midweek 2023 leek wel een Libelle-Zomerweek, gezien de zomerse hitte en het feit dat nationaal park De Weerribben-Wieden zonder overdrijving een libellen-walhalla genoemd kan worden. Maar er was meer, teveel om op te noemen. Het gebied was goed toegankelijk op de fiets, te voet en (op dag 3) per fluisterboot.

De week startte met een mini-excursie op de dag van aankomst naar de observatievlonder “Lokkenpolder”, als korte kennismaking met het gebied, niet ver van het vakantiepark. Al direct zette een ooievaarsnest met drie jongen de toon: dit wordt een mooie week. Op de vlonder werden we getraakteerd op een vliegshow boven het water van enorme aantallen libellen met namen als Bruine korenbout, Sierlijke Witsnuitlibel, Blauwe breedscheenjuffer en veel andere soorten, een schitterend gezicht. Ook op andere dagen werden “wenssoorten” gezien - de Gevlekte glanslibel was voor velen een topper -, maar ook waren er onverwachte verrassingen, zoals een zwemmende ringslang tijdens de vaartocht, een jagend paar bruine kiekendieven vlak langs het fietspad, een wulp met jongen en een nest Grauwe vliegenvangers vlakbij de afvaart in Ossenzijl. Maar voor de zeldzame grote vuurvliinder waren wij (iets) te vroeg. Deze vlinder legt haar eitjes op de waterzuring, maar alléén op de waterzuring in de Weerribben! Het is nog niet verklaard door welke omstandigheid dat komt.

Opperste concentratie (foto Wim Pijper)

De Weerribben blijkt een stiltegebied bij uitstek, dus zonder verstoring door vliegtuiglawaai, motorbootjes of ander snelverkeer, maar wel met vogelzang! Zo liet de wielewaal liet zich alle dagen horen, soms dichtbij, dan weer wat verder weg, zowel in het Woldlakebos waar we op meerdere dagen gewandeld hebben, als tijdens de vaartocht op woensdag. Sloten vol krabbenscheer zagen we, en glasheldere zure veensloten met daarin bloeiende waterranonkel en/of waterviolier, dat konden wij vanaf afstand helaas niet met zekerheid zeggen. De wateraardbei stal de show met zijn donkerrode bloemen. Er werden zeldzame moerasplanten gezien, zoals de moeraswolfsmelk.

Gekraagde roodstaart (foto Wim Pijper)

Een gekraagde roodstaart op het terras van het Bezoekerscentrum Ossenzijl bleek bijzonder fotogeniek. Dat was de toegift na de varende excursie onder leiding van boswachter Denny, die ons wees op bijzondere en kenmerkende soorten en vertelde over de aard en geschiedenis van het gebied. Een uitstapje van boord, het trilveen op, was een ervaring apart: een drijvend pakket veen, deels bedekt met Rondbladige zonnedauw waar we 'gewoon' (deinend) overheen mochten lopen. Zonnedauw vangt insecten met de kleverige druppels, gevormd door klierharen aan de bladrand. Een gevangen insect wordt verteerd door enzymen in de kleverige afscheiding. Het verteerde eiwit uit het insect is een stikstofbron voor het plantje, dat hierdoor kan groeien in een zuurstofarme (en daardoor voedselarme) omgeving. Veenpluis en veenmos zagen we, en natuurlijk heel veel riet. Want het is de rietcultuur die het Weerribben-landschap gevormd heeft.

Vliegend hert (foto Wim Pijper)

Kers op de taart voor de groep die op de terugreis de Tongerense Beek op de Veluwe aandeed, was de waarneming van zes (!) Vliegende herten. Een gedenkwaardige afsluiting van een week waarin we als natuurvereniging weer hebben kunnen ervaren wat de meerwaarde is van het samen optrekken, het elkaar wijzen op bijzonderheden, het uitwisselen van kennis en leren van elkaar, en je opgenomen voelen in een groep die je misschien nog niet goed kende. Kortom: natuur verbindt!

Marjan Veerman

Minicursus tuinvogels herkennen

Als voorbereiding van de nationale tuinvogeltelling op zaterdag 27 en zondag 28 januari organiseren we weer een minicursus tuinvogels herkennen. De cursus vindt plaats op woensdag 24 januari in het infocentrum Heempad en wordt gegeven door Marius van Rouwendal . De kosten bedragen 10 euro. Het aantal deelnemers is maximaal 20. U kunt zich opgeven bij Cor Martijn (vogelwerkgroepknnvgouda@gmail.com).

Een bijzondere grutto in de Polder Bloemendaal

Op 26 april heeft Menno Kuiper uit Gouda tijdens het tellen van jonge kieviten en grutto's vanaf de Winterdijk in de Polder Bloemendaal een interessante grutto met 4 jongen gezien. Het dier viel in eerste instantie op door 5 kleurringen aan de poten. Daarna zag Menno echter een antenne van een zender aan de achterkant van de grutto uitsteken.

Grutto 'Leziria', de gele pijl wijst naar de zender (foto Menno Kuiper)

Het gaat hier om de grutto 'Leziria' die op 9 jan. 2019 op volwassen leeftijd is geringd en gezenderd in de Taagdelta bij Lissabon in de subregio Leziria. Uit de vluchtdata op 'Global Flyway Network' blijkt dat het dier 20 keer is gemeld in Portugal en 3 keer in ons land, waarvan 2 keer in de polder Bloemendaal. De recente waarneming op 26 april is dus de 3^e melding in deze polder. Afgelopen winter verbleef ze aan de kust van Guinee-Bissau (West Afrika) waar ze op 5 jan. van dit jaar is vertrokken om met tussenstops via de Westelijke Sahara, Spanje, Portugal en Frankrijk naar ons land te vliegen. Op 18 maart kwam ze aan in de regio Gouda-Waddinxveen. Al met al een afstand van 5.000 km. Je kijkt toch met andere ogen naar zo'n grutto die een afstand van 10.000 km aflegt heen en weer vanuit Guinee-Bissau om hier te broeden.

Inmiddels is Leziria op 10 juni uit de polder Bloemendaal vertrokken naar Zuid Spanje. Op 14 juni is ze eerst nog teruggevlogen naar de Taag delta en is op 23 juni doorgevlogen over de westelijke Sahara naar Senegal. Daar kwam ze aan op 30 juni. Op 12 juli passeerde ze de grens van Guinee Bissau en was ze weer in haar overwinteringsgebied. In de periode van 5 jan. t/m 12 juli heeft ze in totaal een afstand van 10.760 km gevlogen.

Jan Uilenbroek

Bron: Nieuwsbrief Weids Bloemendaal nr. 21, mei 2023
Met dank aan Menno Kuiper voor deze interessante informatie

Toen grutto Leziria op 10 juni vertrok uit de polder Bloemendaal liet zij haar jongen achter. Ik liet Menno Kuiper weten dat ik mij verbaasde dat die jongen in staat waren op eigen gelegenheid naar het overwinteringsgebied te vliegen. Mijn verbazing werd door Menno gedeeld. Ook hij wist het antwoord niet maar opperde wel een aantal mogelijkheden. Misschien is het aangeboren of leren ze het van hun soortgenoten. Wellicht sluiten ze zich aan bij volwassen grutto's of andere trekvogels die nog niet vertrokken zijn.

jonge grutto's (foto Menno Kuiper)

Hij liet mij weten van een interessant experiment dat enkele jaren geleden is uitgevoerd door de Rijksuniversiteit Groningen. De onderzoekers verzamelden nesten van 4 eieren van grutto's. Na het uitbroeden in een broedmachine werden de vogels met de hand groot gebracht. Overdag konden ze buiten op insecten jagen, 's nachts zaten ze binnen en kregen ze extra insectenvoer. Tegen de tijd dat de kuikens 'vliegvlug' waren splitsten de onderzoekers de groep. Uit ieder nest verhuisden ze de helft van de vogels naar een broedgebied van Poolse grutto's, duizend kilometer naar het oosten. De andere helft bleef in Friesland. Voor het loslaten kregen de vogels kleine, 6 gram wegende, zendertjes op hun rug. De zendertjes lieten zien dat de naar Polen verhuisde jonge grutto's de trekroute en bestemming van hun Poolse soortgenoten aanhielden, terwijl de jonge grutto's die in Nederland werden losgelaten de gebruikelijke meer westelijke route volgden. De Poolse route is ca. 1000 km oostelijker direct naar het zuiden in Afrika. Volgens de onderzoekers is dit een duidelijke aanwijzing dat trekgedrag bij deze vogels zeker niet alleen maar in de genen zit, maar dat de vogels de trekroute en bestemming blijkbaar vooral leren van soortgenoten.

Jan Uilenbroek

5-jarig bestaan tuinambassadeurs Gouda

Dit jaar bestaat de werkgroep tuinambassadeurs 5 jaar. Het is een gezamenlijke werkgroep van KNNV en IVN. De werkgroep bestaat uit ruim tien enthousiaste vrijwilligers. Door de jaren heen hebben de tuinambassadeurs vele activiteiten uitgevoerd.

Een kleine greep uit de vele activiteiten: het geven van vele tuinadviezen, het geven van voorlichting over het vergroenen en verduurzamen van stadstuinen, het bieden van hulp bij de aanleg van geveltuinen en mede vormgegeven aan sociaal tuinieren, het staan op evenementen in Goudse wijken maar ook op bijvoorbeeld De duurzame markt. De tuinambassadeurs hebben een groot netwerk opgebouwd met vele partijen in het Goudse. Op het tuinevenement in Westergouwe op 13 mei heeft wethouder Michel Klijma - van der Laan stil gestaan bij het lustrum: veel lovende woorden van zijn kant. De tuinambassadeurs hebben de wethouder voor de fijne samenwerking met de gemeente Gouda een appelboompje aangeboden. Op 1 juni heeft Christa Schut samen met de andere tuinambassadeurs ook een appelboompje aangeboden aan burgemeester Verhoeven in het Huis van de stad met als slogan: "Het laaghangende fruit is geoogst: op naar meer". Bij de oprichting en start 5 jaar geleden was aan wethouder Hilde Niezen een beukje overhandigd met de slogan: "de beuk erin". Inmiddels zijn dankzij de tuinambassadeurs al heel wat tuinen vergroend, geveltuintjes aangelegd en tegels gewipt.

Lourien van der Hoek

aanbieden van het appelboompje

Excursie naar het nationaal park de Hoge Veluwe

De bestemming was het Deelensche Veld, een weinig bezochte uithoek van de Hoge Veluwe. Alleen het Deeler Wasch, een fraai ven met een steiger nabij een fietspad, wordt druk bezocht. Het gebied daarachter met rulle zandpaden kenmerkt zich door een hoge biodiversiteit. Het terrein is vrij hoog gelegen binnen de Hoge Veluwe. Het grondwater zit er vele meters diep maar vanwege een dunne waterkerende laag van ijzerverbindingen is erboven een schijn-grondwaterspiegel met vennen. In zeer natte perioden stroomt er zelfs een bescheiden heidebeekje door een oud smeltwatergeul uit de ijstijd welk enkele heidevennen verbindt en stroomafwaarts in stuifzand verdwijnt.

Zwarte heidelibel (foto Cor Martijn)

Tijdens onze excursie zagen we tussen de buien door toch nog veel libellen zoals de Koraaljuffer, Watersnuffel, Houtpantserjuffer, Zwarte heidelibel, Vuurlibel, Beekoeverlibel, Gewone oeverlibel en de Grote keizerlibel (of eigenlijk 'keizerinlibel' want ze was eitjes aan het leggen). De vlinders die we zagen waren: de Strooiselmot, Heispanner, Heivlinder, Hooibeestje, Kleine en Bruine vuurvlinder en Boomblauwtje. Het Gentiaanblauwtje liet zich vanwege het ongunstige weer niet zien al werden van deze zeldzame soort wel meerdere eitjes gevonden op de fraaie blauwe klokjesgentianen.

In kwelzones van de slenk waar in natte tijden een beekje stroomt en nu midden in de zomer nog wat water sijpelt was een gradiënt van droge naar natte heidevegetatie te bewonderen met reeds bloeiende Struikheide, Dopheide, de zeldzame Grondster en Beenbreek, die nog deels getooid was met helder gele bloemen en deels al behoorlijk wat saffraankleurig zaad droeg.

Kleine vuurvinder (foto Cor Marijn)

Bruine vuurvinder (foto Cor Martijn)

Er waren ook veel vogels te bewonderen zoals boom- en veldleeuweriken, gras- en boompiepers, roodborsttapuiten en roofvogels. Het betreft een enkele Buizerd, Torenvalk, Boomvalk en een Slangenarend zittend in een dennenbosje en af en toe jagend hoog boven de hei. Deze grote soort overzomert de laatste decennia op de Veluwe. Een broedgeval heeft nog niet plaats gevonden want het betreft gewoonlijk meestal net niet volwassen vogels, die op hun jeugdige zwerftochten de rijkdom aan slangen en hagedissen op de Veluwe ontdekken en dan gedurende de zomer blijven hangen.

We passeerden tijdens onze excursie een droge zandige laagte waarin we een duidelijk vers spoor van een rennend edelhert dwars op ons pad ontdekten met in de voetsporen afdrukken van een wolf; prooi en predator, oude tijden herleven hier want de locatie heet al eeuwen lang 'de Wolfskuilen'.

Kees Hendriks

Korstmossen

Muurschotelkorst

Verborgen schotelkorst

Gewone citroenkorst

Libellen in de Weerribben

Smaragdlibbel (foto Wim Pijper)

Gevlekte witsnuitlibel (foto Wim Pijper)

Beekoeverlibel (foto Wim Pijper)

Gewone oeverlibel (foto Wim Pijper)

Platbuik (foto Nel Kempers)

Viervlek (foto Nel Kempers)

Bootsmannetjes

Deze waterwantsen, waarvan in ons land 6 soorten voorkomen, worden vaak rug- of ruggenzwemmers genoemd en dat komt door hun ruggelingse zwemwijze. De onderzijde van bootsmannetjes heeft wel iets weg van een bootje, vandaar de naam. Echte voorvleugels hebben deze insecten niet. Deze zijn namelijk veranderd in dekschilden, die de tere achtervleugels, waarmee ze goed kunnen vliegen om wateren te koloniseren, beschermen. Dat de buikzijde steeds boven blijft, is te danken aan twee luchtreservoirs tussen de buikharen, waardoor bootsmannetjes lichter zijn dan water. Deze reservoirs worden via een adembuisje aan de achterlijfspunt aan het wateroppervlak regelmatig bijgetankt. Bootsmannetjes kunnen met op roeien lijkende stevige zwemslagen van de achterpoten de stijfkracht van de luchtreservoirs overwinnen. Met klauwtjes kunnen zij zich aan onderwater-objecten vasthouden.

Imago (foto Dirk-Jan Saaltink)

nimf (foto Eric van der Aa)

Rugzwemmers maken jacht op o.m. waterinsecten en insectenlarven (o.a. kever- en muggenlarven), watervlooien, kikkervisjes en kleine visjes, die op zicht en d.m.v. door prooidiertjes veroorzaakte trillingen worden opgespoord. De zich in de in- en uitklapbare “snavel” (het rostrum oftewel de zuigsnuif) bevindende stiletten (omgevormde zaagtandachtige kaakdelen) worden in de prooi heen en weer bewogen. Als de binnenste twee holle stiletten tegen elkaar worden gedrukt, ontstaan er twee buisjes, nl. het speekselkanaaltje, waar gif en verteringsenzymen door heen worden gepompt om het prooidier te immobiliseren en het lichaamssweefsel van het slachtoffer vloeibaar te maken,

en het voedselkanaaltje, waardoorheen het vloeibare voedsel naar binnen wordt gezogen. Net als andere wantsen kunnen bootsmannetjes geen vast voedsel tot zich nemen.

Bootsmannetjes hebben een onvolledige metamorfose, d.w.z. zonder popstadium. Uit de eitjes komen nimfen, die 5 keer vervellen. Ruggenzwimmers overwinteren ofwel als ei ofwel als imago (volwassen insect).

Aart Pijl, lid van de werkgroep zoetwaterbiologie

Onze Nationale bloem

Bijna elke Europees land heeft een nationale bloem. Zo hebben de Belgen de klaproos, de Duitsers de korenbloem, de Fransen de lelie en de Engelsen de roos. Behalve Nederland. Het werd dus hoog tijd om een nationale bloem te kiezen. De radio-uitzending 'Vroege Vogels' op zondagmorgen startte daarom met de Nationale Bloemverkiezing. De luisteraars konden kiezen uit een longlist van 40 bloemen. Tijdens de uitzending van Vroege Vogels op 14 mei werd een shortlist bekend gemaakt bestaande uit 4 kandidaten: fluitenkruid, pinksterbloem madeliefje en kievitbloem. Tijdens de verkiezing bij Vroege Vogels op zondag 4 juni is het madeliefje verkozen tot nationale bloem van Nederland.

Het madeliefje (*Bellis perennis*) is een tot 15 cm hoge overblijvende plant uit de composietenfamilie. Het plantje is zeer algemeen en bloeit het hele jaar door.

Zelfs tijdens de eindejaars plantenjacht worden bloeiende exemplaren waargenomen tenzij er sneeuw ligt. Het plantje komt veel voor in kort gemaaide gazons. Ieder kind heeft vroeger wel eens een

bloemenkransje gemaakt van madeliefjes Kennelijk riep het plantje zoveel jeugdherinneringen op dat het tot nationale bloem is verheven

Jan Uilenbroek

Vogelklas Karel Schot

Ik had weleens van Vogelklas Karel Schot gehoord, maar was er nooit mee in aanraking geweest. Dat veranderde zomaar afgelopen zomer. Langs de provinciale weg naar Haastrecht werd een dode steenuil gevonden, duidelijk een verkeersslachtoffer. Aangezien daar in de buurt een paartje steenuilen broedde werden Ton Bos en ik gewaarschuwd om eens te controleren of één van de oudervogels het slachtoffer was. Dat bleek inderdaad het geval. In de nestkast zaten drie jongen van ca. 10 dagen oud. Wat te doen? Na enig overleg besloten we de overblijvende ouder te helpen met voedsel zoeken en hebben een aantal diepvriesmuizen gekocht en bij de kast gelegd. De andere dag waren de muizen weg zodat deze actie leek aan te slaan. Echter een dag later was één van de jongen dood. Er moest dus een betere oplossing worden gevonden en toen kwam Vogelklas Karel Schot in beeld. Vogelklas Karel Schot in Rotterdam vangt zieke en gewonde vogels uit heel Zuid-Holland Zuid op en daarnaast nog wat andere dieren zoals egels e.d. Na contact met de contactpersoon van de Vogelklas (Monique de Vrijer) te hebben opgenomen zijn de beide juveniele steenuilen naar Karel Schot gebracht. Zo'n vijf vaste krachten en ruim 120 vrijwilligers zorgen daar jaarlijks voor meer dan 10.000 vogels. Vijf weken later werden we gebeld dat de uiltjes groot genoeg waren om te worden teruggezet in de natuur. De uiltjes zijn eerst geringd zodat we ze mogelijk nog eens kunnen traceren. Samen met een uiltje uit de Hoeksche Waard zijn ze uitgezet in de Krimpenerwaard volgens de 'soft release' methode. Daarbij worden ze eerst in een steenuilenkast

geplaats met gaas ervoor, zodat ze kunnen wennen aan hun omgeving. Voedsel (muizen en insecten) wordt gedurende een dag of vier in de kast gelegd. Daarna zijn ze vrij om te gaan waar ze maar willen. Twee dagen later hebben we er nog één kunnen spotten. We wensen ze het allerbeste toe, met dank aan Vogelklas Karel Schot, die overigens best een gift kan gebruiken.

Marius van Rouwendal

NB: Karel Schot was een onderwijzer in R'dam die op een gegeven moment een gewonde vogel opnam in zijn klas en die verzorgde. Al spoedig kwamen de kinderen met meer gewonde dieren en zo groeide dit uit tot een professionele opvang voor vogels (www.vogelklas.nl).

jonge steenuilen (foto Marius van Rouwendal)

De gierzwaluwen van de fam. Coppens

Al vanaf 2018 hebben wij gierzwaluwen in huis doordat we gaatjes door de zijmuur hebben gemaakt zodat ze binnen in een kast kunnen wonen in plaats van daarvoor onder een dakpan. In die twee kasten hangen elk 2 cameraatjes. Eén gericht op de ingang en één op de nestplek.

Nadat er twee jaar geleden één en vorig jaar 2 giertjes met succes grootgebracht zijn was het uiteraard weer afwachten of ze dit jaar de lange reis weer overleefd zouden hebben. Hun nestplek hebben we keurig in stand gehouden zoals dat hoort. En jawel... op zaterdag 29 april om half negen in de ochtend hoorde ik buiten een bekend roepje en inderdaad... de eerste

ouder was thuis. En de volgende dag was ook de tweede thuis. Ze herkenden elkaar meteen en er werd geknuffeld van jewelste. Het is zo leuk als je ze met die kleine snoetjes zo lief tegen elkaar ziet doen en zo gezellig naast elkaar ziet kruipen.

We hebben twee nestkasten onder elkaar maar de bovenste is alleen tot nu toe gebuikt om te broeden. De tweede dag, 30 april dus, zat er één in de onderste kast en één in de bovenste. Verder gewoon samen in de bovenste maar op 5 en 6 mei zaten ze weer apart. Maar op 6 mei om een uur of zes in de avond was er ineens een hoop gekrijs. Er bleek een derde vogel binnen te zijn en er was een

vreselijk gevecht aan de gang. Dat heeft uren geduurd. Twee vogels klauwden en beten elkaar en de derde keek alleen toe. Heel apart. Aan het formaat leek het erop dat onze “man” niet mee vocht. Uiteindelijk heeft de indringer het hazenpad gekozen en vanaf dat moment waren onze twee weer onafscheidelijk en vanaf 7 mei zijn ze samen gebleven in het oude nest in de bovenste kast.

En ja, we hebben een paring gezien, waaruit we goed konden opmaken welke vogel de man of het vrouwtje is. In dit geval is de man een kop groter. En al dat knuffelen en paren leverden uiteindelijk 3 eitjes op, die op 16, 18 en 20 mei gelegd werden. De eerste dagen liggen die maar te liggen, maar na het derde ei wordt er netjes op gebroed en moet je net treffen dat ze even aflossen om de eitjes te kunnen zien. Op 6 juni in de avond kwam het eerste eitje uit. De volgende dag waarschijnlijk het tweede

(niet te zien doordat het nest goed warm gehouden werd). Op 8 juni zagen we 3 jongen !!!

De volgende dag echter lag er 1 klein wurmpje naast het nest. Tja, de regel is: afblijven....hoewel je weet dat een gierzwaluw-jong buiten het nest geen eten krijgt. Daarom strompelen ze ook snel naar het nest als er een ouder binnen komt. Maar wat doe je als je ziet dat zo'n klein bloot wurmpje al een paar uur ligt te bewegen en daarmee 5 centimeter dichterbij het nest is gekomen. Ik kon het niet langer aanzien en heb één van de verticale plankjes laten zakken zodat ik in het nest kon komen. De moeder bleef rustig zitten. Ik probeerde eerst of ik met een plastic lepel het kind kon opscheppen maar ik kon er niet bij, dan maar een bamboe stokje aan de lepel gebonden maar ook dat werkte niet, want het jong schoof in een hoekje tussen het nestje en de muur. Goede raad is duur, dan maar met de blote hand. Ook nu bleef moeder braaf op het nest, zij het dat ze zich wel tegen het achterste hoekje drukte. Zo kon ik het kleintje voorzichtig pakken en in het nest bij de andere twee leggen. Maar toen ik mijn hand weghaalde ging moeder toch snel naar buiten.... Even spannend of ze wel terug zou komen want er doen akelige verhalen de ronde van in de steek gelaten jongen.... Maar gelukkig, binnen een klein kwartiertje was ze terug en alles was weer pais en vree. De volgende dag echter waren er maar 2 jongen in het nest.... Waar was de derde nú gebleven?

De kast opengemaakt en goed in alle hoeken gekeken....

Geen jong te vinden...

Waarschijnlijk nu rigoureuzezer gedaan, niet alleen uit het nest maar dan ook meteen uit de kast gekiept.... Blijkbaar is de tip: "Afblijven" zo gek nog niet.

De natuur zal zelf wel regelen of er voldoende energie en insecten zullen zijn om 3 kinderen groot te brengen en

in dit geval dus voor slechts 2 stuks. Die twee zijn voorspoedig opgegroeid.

De jongen zijn 17 en 18 juli dus ook na elkaar vertrokken. Daarna hebben de ouders nog tot en met de avond van 23 juli samen de nacht doorgebracht in het nest. Dan komen ze tegen zonsondergang thuis en blijven tot ergens in de

morgen. Toen is de man vertrokken naar het verre Afrika, maar het vrouwtje heeft nog tot de avond van 9 augustus de nachten "thuis" doorgebracht. Misschien nog wat aansterken na de broedklus voor de grote reis? Op 5 augustus cirkelden er foeragerend en in stilte 3 giertjes boven ons huis. Het was wat het weer en aantal uitgevlogen jongen betreft voor ons een uitstekend gierzwaluw seizoen en we hopen van harte dat we volgend voorjaar na 9 maanden blijde verwachting "onze" giertjes weer heelhuids terug mogen zien.

Mariëtte Coppens, Waddinxveen

Excursie naar de Brabantse Biesbosch

Vol verwachting vertrekken we met 13 KNNV-leden naar de Brabantse Biesbosch, benieuwd wat we daar zullen gaan zien. We hopen natuurlijk op zee-.en/of visarend, maar ook de witkopeend en sneeuwgans worden er gezien. De reis verloopt voorspoedig en bij de Kop van 'Land in Dordrecht kom te pont net aan om ons naar de Brabantse Biesbosch over te zetten. We besluiten om eerst naar het uitkijkpunt te gaan met kans op diverse vogels zoals lepelaars e.d.

Het blijkt echter hoogwater te zijn, de Biesbosch is immers één van de weinige zoetwater getijdegebieden in Europa met een tij van ruim één meter, wat echter veel minder is dan voor de afsluiting van het Haringvliet. Hierdoor zien we geen enkele steltloper in de ondergelopen polder Noorwaard, een polder die ruimte geeft aan de rivier en helemaal onderloopt bij hoogwater. Wel zien we wat eenden en door de telescoop een flinke groep lepelaars, de laatsten staan wat te poetsen op de kant. De eenden zijn echter in de rui en hebben nauwelijks enige kleur wat het onderscheid tussen de soorten bemoeilijk waarbij de bewolking het ons ook nog eens lastig maakt. Een paar grote zilverreigers steken met hun kop net boven wat struiken uit. Een Europese hoornaar en een bruin blauwtje gaan net lang genoeg zitten om gefotografeerd te worden. Waar vroeger de landbouwmachines het voor het zeggen hadden, is nu de natuur weer volop terug en is gortdroog bouwland veranderd in een wetland. Het waterpeil van dit Natura2000 gebied wordt door Staatsbosbeheer gereguleerd met talrijke Bosmanmolens, een oer-Nederlands product.

We besluiten om op zoek te gaan naar de sneeuwgans en witkopeend. Dat is echter gemakkelijker gezegd dan gedaan. Met de auto mogen we niet overal rijden, bovendien werkt het licht niet mee. De sneeuwgans is niet te vinden,

dan maar verder en rijden een weg in die verboden is voor auto's m.u.v. 'bestemmingsverkeer', dat is gewaagd. De witkopsarend laat zich ook niet vinden, maar wel zien we, op flinke afstand een visarend met prooi. Mooi is te zien hoe de arend de prooi in zijn kauwen houdt met de kop naar voren zodat de vis stabiel blijft in de vlucht. Sinds 2016 broeden er visarenden in de Biesbosch. In het relatief ondiepe water kunnen ze volop voedsel vinden.

Visarend met prooi (foto Marius van Rouwendal)

Inmiddels is het al twaalf uur en we besluiten om toch eindelijk maar eens koffie te gaan drinken in het restaurant van het Biesboschmuseum dat fraai is ingebed in het landschap. Onderweg worden opnieuw visarenden gezien, maar ook een sperwer scheert langs, echter niet iedereen ziet alles. Een grote groep spreeuwen verzamelt zich in een hoogspanningsmast ter voorbereiding van de trek.

Na de koffie maken we een flinke ronde door het gebied, maar er worden niet veel vogels meer gezien, de bewolking is hardnekkig en het zicht daardoor matig. Wel stoppen we nog even bij een fraai uitzicht met planten zoals

watermunt, knoopkruid en Jacobskruid want niet alleen de fauna, maar ook de flora is fraai in dit gebied.

Via Werkendam rijden we weer richting het museumeiland onderweg wordt nog een zeearend gezien. We stoppen nog om de lepelaars wat beter te bekijken. Het water is inmiddels gedaald en nu zijn op de slikken ook wat steltlopers zoals oeverloper, Kievit en bontbekplevierer te zien. Als laatste besluiten we nog een wandeling te maken met uitzicht op een aantal dode bomen (Landscape art) vanwaar ook het nest van een visarend is te zien. Op grote afstand, maar m.b.v. de telescoop zien we het nest en twee visarenden. Op dit nest waar de camera van 'Beleef de lente' op is gericht, is dit jaar niet gebroed aangezien het vrouwtje van 2022 niet is teruggekomen uit Afrika. Inmiddels is er wel een ander vrouwtje verschenen en de hoop is nu gevestigd op volgend jaar. Al met al een geslaagde excursie. Een foto-overzicht van de excursie is te vinden op de website.

Marius van Rouwendal

Programma publieksactiviteiten

- Donderdag 14 sept. vleermuizenexcursie (20.00-21.30)
Locatie: Baden Powellplantsoen
Startpunt: ingang Baden Powellplantsoen aan het einde van de Jan Dommeringlaan.
- Zaterdag 28 okt. Nacht van de nacht (vanaf 20.00 uur)
Locatie: Goudse Hout
Verzamelpunt: parkeerplaats wielerveen

Fotoverantwoording

- Titelpagina Rode vos (foto Huig Bouter)
- Pg. 14 fotopagina korstmossen (foto's George de Vries)
- Pg. 17 madeliefje (Wikipedia)
- Pg. 18 Monique de Vrijer en Karel Schot (foto Marius van Rouwendal)
- Pg. 20 nestkast (foto fam. Coppens)
- Pg. 20 paring gierzwaluwen (foto fam. Coppens)
- Pg. 21 jonge gierzwaluwen (foto fam. Coppens)

Activiteitenprogramma

Voor de excursies die we per auto maken wordt van de meerijders een liftergeld gevraagd van 10 eurocent/km te verrekenen met de bestuurder. De KNNV is niet aansprakelijk voor ongevallen en beschadiging of verlies van eigendommen.

Zaterdag 16 september **Vogelexcursie naar de Zevenhuizerplas**

Deze door zandwinning ontstane plas heeft zich ontwikkeld tot een door vogelaars graag bezocht gebied. Vele leuke vogelsoorten kunnen hier worden waargenomen zoals bijv. baardmannetje, kwak, blauwborst, krooneend, watersnip, waterpieper en roerdomp.

Vertrek 9.00 uur station Gouda (Bloemendaal zijde, Burgermeester Jamessingel tegenover Cinema Gouda).

Begeleider/contactpersoon: Marius van Rouwendal (mvjr2803@gmail.com).

Zaterdag 30 september **Excursie naar Meyendel**

Excursie van binnenduinbos via open duinlandschap naar de pioniersvegetatie op het strand. In deze wandeling letten we speciaal op de ecologische veranderingen die je kunt waarnemen bij een tocht van het binnenduinbos naar de zee. Veranderingen van planten, dieren en schimmels ten gevolge van steeds extremer worden abiotische omstandigheden.

Vertrek 9.00 uur station Gouda (Bloemendaal zijde, Burgemeester Jamessingel tegenover Cinema Gouda)

Begeleider/contactpersoon: Frans Kingma (kingmafrans@gmail.com)

Zaterdag 14 oktober

Vogelexcursie naar de pier van IJmuiden en omliggend duingebied

De pier van IJmuiden is één van de topplekken in Nederland om zeevogels te zien. Mede afhankelijk van de wind kunnen jan van genten, zeekoeten, diverse soorten sterns en meeuwen of een nog verrassender soort gezien worden. Wat dacht je van een roodkeelduiker of ijsduiker. Het kan allemaal. Tussen de stenen zoeken steenlopers naar voedsel en zoekt de paarse strandloper een plekje uit de wind. Daarnaast verschuilen zich trekvogels in het duingebied. Er is altijd wel wat leuks te zien. Bij slecht weer kan de excursie vervallen of worden uitgesteld. Raadpleeg de website.

Vertrek 9:00 uur station Gouda (Bloemendaal zijde, Burgermeester Jamessingel tegenover Cinema Gouda)

Contactpersoon: Cor Martijn: vogelwerkgroepknnvgouda@gmail.com

Zaterdag 28 oktober

Paddenstoelenexcursie naar Meyendel

We gaan zaterdag op zoek naar paddenstoelen in het bosgebied van Meyendel en ook in de duinen richting de zee. Onder gunstige omstandigheden kunnen we hier een grote variatie aan soorten aantreffen. We wandelen vanaf Boerderij Meyendel (Meyendelseweg 36, Wassenaar).

Vertrek: 09.30 uur station Gouda (Bloemendaal zijde, Burgermeester Jamessingel tegenover Cinema Gouda).

Excursieleiders: Paul van Drimmelen en Sini de Jonge.

Contactpersoon: Paul van Drimmelen (+31 6 49 61 68 59)

Zaterdag 16 december

Vogelexcursie naar de Oostvaardersplassen

De Oostvaardersplassen met een oppervlakte van maar liefst 6.000 hectare is bekend als vogelparadijs. Na inpoldering van de Flevopolder bleef dit natte gebied ongebruikt. De natuur zette dit om naar moeras, plassen, rietvelden en wilgenbossen, waar vele soorten vogels dankbaar gebruik van maken. Tijdens de trek druk bezocht maar ook als overwinteringsgebied. Het is de eerste plek in Nederland waar de zeearend is gaan broeden. Met de vele

kijkhutten zijn er veel mogelijkheden om vogels te spotten, of misschien zie je een vos of edelhert. Ga je mee? Het is een hele dag excursie.

Vertrek: 9:00 uur station Gouda (Bloemendaal zijde, Burgermeester Jamessingel tegenover Cinema Gouda).

Contactpersoon: Marius van Rouwendal: (mvjr2803@gmail.com)

Zaterdag 30 december

Eindejaarsplantenjacht

Elk jaar organiseert Floron de landelijke eindejaarsplantenjacht in de periode 2^e kerstdag tot begin januari. Welke wilde planten staan er te bloeien tijdens een wandeling van circa een uur door het Goudse Hout. Elk jaar is het weer verrassend hoeveel er te ontdekken zijn.

Vertrek: 14:00 uur vanaf de parkeerplaats bij de wielerveding in het Goudse Hout.

Contactpersoon: Lourien van der Hoek: lhleeuwenhoek@gmail.com

Zaterdag 6 januari

Winterstrandwandeling Kwade Hoek

We zijn hier al verschillende keren in de nazomer geweest om de zilte vegetatie te bewonderen maar deze keer is dit gebied het decor van de traditionele nieuwjaar strandwandeling en buigen we ons over aangespoelde schelpen en wier en speuren we naar zeehonden. Omdat het zeer brede en nog steeds aanslibbende strand deels begroeid is ('groen strand') en de uitgebloeide planten vol zaad zitten, zijn hier niet alleen waad- en zeevogels te zien maar ook zangvogels, soms zeldzaamheden zoals sneeuwgorst, ijsgors, fratertje en strandleeuwerik. In het zicht van de Haringvlietsluizen en aan de horizon de Maasvlakte ligt hier desondanks een ongerept stuk kust waarin strand, duin, kwelder, slik, zoet en zout naadloos in elkaar overlopen.

Vertrek: 9:00 uur: station Gouda (Bloemendaal zijde, Burgermeester Jamessingel, tegenover Cinema Gouda)

Contactpersoon: Kees Hendriks cahendriks@hetnet.nl

Woensdag 10 januari

Nieuwjaarsborrel

Vanaf 20.00 uur bent u welkom in het infocentrum aan het Heempad voor onze traditionele nieuwjaarsborrel. We horen graag uw natuurervaringen van het afgelopen jaar. De laptop en beamer zijn aanwezig.

De Natuurvriend is het orgaan van de afdeling Gouda en omstreken van de KNNV, Vereniging voor Veldbiologie. Het verschijnt drie maal per jaar.

**Afzender/ledenadministratie
Lage Gouwe 112
2801 LK Gouda**